

Het verhaal van de Duitse anarchistische beweging in New York en New Jersey, vanaf 1880 tot aan de Eerste Wereldoorlog, vormt een belangrijk onderdeel van de geschiedenis van het radicalisme omstreeks de eeuwwisseling. Het belicht zowel de etnische groepen als de stedelijke samenleving in de Verenigde Staten. Het radicalisme in New York omvatte niet alleen de beter bestudeerde socialisten en communisten, maar bracht ook een sterke links-libertaire stroming te weeg waarvan het immigrantenanarchisme een uitdrukking was.

De anarchistische beweging kan gezien worden als een episode uit het bredere fenomeen van het transatlantische, Jacobijnse radicalisme die aanvatte op het einde van de achttiende eeuw. Deze stroming was niet alleen gekant tegen het Ancien Régime, maar ook tegen de nieuwe ethos van het burgerlijk kapitalisme dat opkwam in de vroege negentiende eeuw. Jacobijnse, socialistische en anarchistische ideeën verspreidden zich gemakkelijk via reizigers, briefwisseling en een groeiende transnationale radicale pers. De Duitse revolutie van 1848 en haar onderdrukking, bijvoorbeeld, speelden een rol in de opkomst van de Duitse sociaal-revolutionairen dertig jaar later, en dus ook in de vorming van een Duits-Amerikaanse anarchistische beweging. Verschillende veteranen van 1848 (*Fortyeighters*) zagen hun idealen herboren tijdens de jaren 1870 en 1880, en een aantal onder hen woonden toen al in de Verenigde Staten.

De Duitse anarchisten van New York en het noorden van New Jersey verankerden hun beweging in de bedding van Lower Manhattan, de bevuilde straten van de Lower East Side, Yorkville, Brooklyn en Newark. Honderden saloons en zalen groeiden uit tot de ontmoetingsplaatsen van een militante oppositiebeweging. De anarchisten organiseerden clubs, actiegroepen, discussiesessies, theatergezelschappen, picknicks, voordrachten, massabijeenkomsten, demonstraties en kinderspelen in de parken langs de Hudson en East River. Zij combineerden een Duitse arbeiderscultuur met principes van vrijheid en anarchie.

De sociale en politieke omstandigheden in de Verenigde Staten en Duitsland deden dienst als katalysator voor de opkomst van het anarchisme in stedelijk Amerika. Sinds 1878 namelijk was in Duitsland het socialisme buiten de wet gesteld door Bismarck. Honderden radicalen werden het land uitge-

wezen of emigreerden uit vrije wil, op een moment dat de Duitse socialistische partijleiding in diskrediet was gevallen bij een meerderheid van haar achterban. Een aantal van deze uitgeweken militanten belandde in Londen en later in New York waar zij tot het anarchisme bekeerd werden. Een gelijkaardig schisma deed zich voor in de Socialist Labor Party in Amerika waarbij een groot aantal Duits-Amerikanen en andere immigranten zich afzetten tegen de partijhiërarchie en tegen het blinde geloof in de verkiezingsstrategie.

New York City was de eindbestemming voor de transatlantische passagiersschepen. De grootstad vormde dan ook het decor (en strijdtoneel) voor Duitse anarchisten en hun beweging en zorgde zelfs voor enige rivaliteit met Chicago, de broeihaard van de arbeidersbeweging. De eerste protoanarchistische club in de Verenigde Staten werd in de Lower East Side opgericht en bestond merendeels uit Duitse sociaal-revolutionairen. Velen onder hen waren Duits-Amerikanen die al sinds de jaren 1870 in New York woonachtig waren zoals bijvoorbeeld de kleurrijke caféhouder Justus Schwab en de journalist Moritz Bachmann.

Tijdens de vroege jaren 1880 bereikte de anarchistische beweging een hoogtepunt zowel in lidmaatschap als in beruchtheid. Johann Most, de leidinggevende figuur die in de winter van 1882 immigreerde, en het congres van Pittsburgh van 1883, een weinig gekende episode in de Amerikaanse arbeidersgeschiedenis, trachtten de beweging te "institutionaliseren" door het opzetten van een losse groepsinfrastructuur. Maar de politiek en strategie van Most stooten op zware kritiek binnen de beweging, wat zorgde voor interne twisten omtrent ideologie en zelfs etniciteit. Zijn tegenstanders noemden zich autonomisten en ontpopten zich tot de voornaamste vertegenwoordigers van het communistisch-anarchisme in het Duitstalig radicale milieu in Amerika en Europa. Zij stelden vragen omtrent autonomie en de exclusiviteit binnen een links-radical beweging, vragen die tot op heden libertaire activisten bezig houden. Die verdeeldheden deden zich echter niet uitsluitend bij Duitsers voor, maar waren veeleer het gevolg van de bezorgdheden van een marginale, soms grootmoedige beweging die binnen een dominante en onontvankelijke samenleving opereerde.

De publieke campagne van de Duitse anarchisten bestond uit het voeren van anti-etatistische en antikapitalistische propaganda door middel van voordrachten en het geschreven woord. Aanvankelijk was de kritiek grotendeels op gebeurtenissen in Centraal-Europa gericht, maar al snel hielden de leden zich ook met Amerikaanse toestanden bezig. Zij leverden bijtende kritiek op het feit dat de Amerikaanse samenleving steeds verder van haar originele revolutionaire idealen wegdreef. Soms werd deze retoriek met de politiek-nuppel beantwoord. Het activisme van de anarchisten in New York werd

echter niet alleen belemmerd door politietoezicht, maar ook door factiestrijd, etnische bekrompenheid en een groeiende kloof tussen de anarchistische boodschap en de meerderheid van Amerikaanse (Engelstalige) arbeiders. Tijdens de jaren 1890 begon het New Yorkse anarchisme een koersverandering in de richting van een meer intellectuele beweging, dit in tegenstelling tot de militante houding van "propaganda door de daad" uit het vorig decennium.

De verhouding van de Duitse anarchisten tot de bredere samenleving bestond uit een strategie van directe confrontatie en één van trotsering. De confrontatie kwam neer op een oppositionele houding uitgedrukt in ongenueanceerde en uitdagende taal, zowel in de pers als op het spreekgestoelte. In die retoriek werden onderwerpen zoals zelfverdediging en revolutionair geweld zeker niet geschuwd. De tweede strategie, die van trotsering of vreedzaam verzet, resulteerde in de opbouw van een alternatieve, antiautoritaire leefgemeenschap. Duitse anarchisten leefden volgens hun eigen principes in plaats van zich te verlaten op politieke partijen en verkiezingen om zo sociale verandering te weeg te brengen. Zij vormden een alternatieve ruimte waar hun idealen in de praktijk konden worden gebracht, ruimtes zoals de achterkamers van de saloons, picknicks, zangverenigingen en theatergezelschappen.

De honderden saloons, of *Bierhalle*, waren een essentieel onderdeel van de Duitse anarchistische beweging in New York, Brooklyn, en de steden in het naburige New Jersey. De meeste werden door Duitsers uitgebaat en werden bijna uitsluitend door anarchisten bezocht. Alle groepsvergaderingen en toespraken werden in de achterkamers van saloons gehouden, terwijl de massabijeenkomsten in grote zalen plaatsvonden, zoals die in Cooper Union of Germania Assembly Rooms. De tientallen anarchistische actiegroepen, verspreid over de agglomeratie New York, opereerden autonoom en verkozen zelf hun functionarissen. Bij belangrijke gelegenheden werkten zij samen; soms werden Italiaanse, Joodse of Russische kameraden uitgenodigd. Op het culturele front waren de meeste Duitse anarchisten – mannen en vrouwen – lid van zang- en vakverenigingen, theatergezelschappen of engageerden zij zich in één of ander organisatiecomité voor de herdenking van de Parijse Commune bijvoorbeeld. Al deze recreatieve organisaties werden volgens anarchistische principes bestuurd zoals roterende mandaten en consensusbesluitvorming. Bij elke vergadering of evenement hoorde bier, humor, zang, kinderspelen en soms zelfs een vlaggenceremonie.

Deze Duits anarchistische tegencultuur bevorderde de opkomst van latere radicale bewegingen in New York, vooral die van de Russische Joden en Italianen. Emma Goldman en Alexander Berkman brachten hun prille jaren uit hun revolutionaire carrière door in de cafés en drukkerijen van de Duitse

anarchisten van New York. Het Joodse radicalisme en de Jiddische linkse cultuur zouden het karakter van de Lower East Side in de komende decennia bepalen. Het eigenzinnig en multicultureel imago van dit stadsdeel is tot op heden zichtbaar, ondanks het effect van enerzijds stedelijk verval en anderzijds sociale opwaardering. De Duitse anarchisten gelden tevens als pioniers van de levendige Amerikaanse bohémiencultuur in New York lang vóór de dagen van Greenwich Village. Het is niet onbelangrijk dat het politiek en cultureel gedachtegoed van de Duitsers doorsijpelde naar de groeiende gilde van Amerikaanse intellectuelen. Niet alleen het anarchisme maar ook de ideeën van Max Stirner, Friedrich Nietzsche en andere vertolkers van de Duitse cultuur vonden een voedzame bodem bij de progressieve middenklasse van New York. De Duits-Amerikaanse anarchisten droegen ongetwijfeld bij tot de buitengewone energie van de Amerikaanse anti-institutionele progressieve beweging tijdens de jaren 1910 en tot de latere *counterculture* die nog steeds aanwezig is in New York.

Tom Goyens